

Bokredaktör: Gun Berefelt Tel: 08-790 34 80

Högaktuell lärobok i obstetrik

Karel Marsál, Lars Grennert, red.
Obstetrisk öppenvård. 336 sidor.
Stockholm: Liber, 1998. Pris 477 kr.
ISBN 91-47-04897-2.

Recensent: Ove Axelsson, universitetslektor, institutionen för kvinnors och barns hälsa, Uppsala universitet.

Det här är en modern lärobok i obstetrik skriven av personer med god kännedom om svensk antenatal vård. De allra flesta författare är dessutom kliniskt aktiva med expertkunskaper inom sina respektive områden. Lägg därtill att såväl skrivandet som tryckningen måste ha gått ovanligt raskt så har vi en ny bok med aktuella synpunkter på diagnostik och handläggning av graviditeter med komplikationer. Att snabbheten i vissa fall har resulterat i några missar vid korrekturläsningen får anses ursäktligt.

Boken består av 27 kapitel, som behandlar obstetriska undersökningstekniker, fosterdiagnostik, läkemedel och graviditet samt graviditetskomplikationer i vid bemärkelse. Trots att antalet författare är stort (25 författare) har samordningen fungerat väl. För detta skall redaktörerna lovordas. En lista med ordförklaringar samt ett fylligt register med sökord underlättar förståelsen och letandet efter specifika uppgifter.

Lärobok för grund- och vidareutbildning

I förordet anges att boken är avsedd som fördjupningslitteratur för läkarstudier och i övrigt vänder sig till allmänläkare, läkare under vidareutbildning, barnmorskor och alla som är verksamma i den obstetriska öppna vården. Min bedömning är att boken mycket väl kan användas som lärobok inom grundutbildningen för läkare, särskilt som något fullgott svenskt alternativ för närvarande ej föreligger. Visserligen saknas förlossningsobstetrik och barnsängskomplikationer, men volymen innehåller annars vad som kan krävas, och ibland mer därtill, för den grundläggande läkarutbildningen. Två av de medicinska kandidater som för närvarande går kursen i obstetrik och gynekologi i

Uppsala har läst igenom boken. Båda har berömmade ord om bilder och faktarutor. Speciellt goda vitsord får avsnitten om senabort och hotande förtidsbörd, blödning i sen graviditet och alloimmunisering. På minuskontot noterar de att kvaliteten på kapitlen är ojämn. Vissa avsnitt är väl omständligt skrivna, och »snusförnuftiga» kommentarer stör ibland läsningen.

Pedagogiska lyckokast

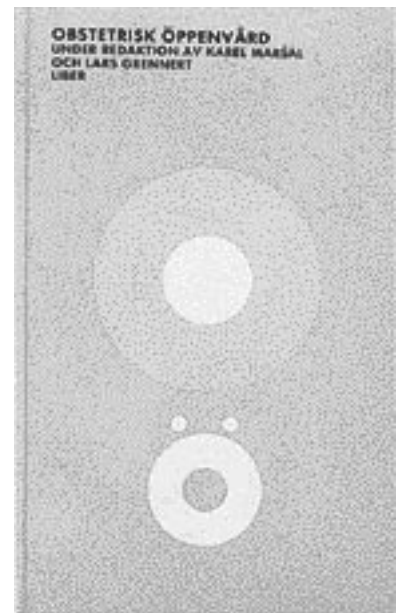
Vid en första anblick verkar bokens utformning torftig och grå, men läsningen fungerar ändå väl, mycket tack vare goda illustrationer och informativa faktarutor. Speciellt det sistnämnda är ett pedagogiskt lyckokast.

Några önskemål inför nästa upplaga

En av mina förebilder som undervisare talade ofta om »didaktiska förenklings» Han avsåg med detta att en expert måste, i en undervisningssituation, kunna förenkla sitt budskap för att nå ut och dessutom våga ge handfasta kliniska råd utan alltför många garderingar. I detta avseende finns uppenbara svagheter i den här utgåvan. Skrivningar som exempelvis »finns undersökningar som talar för att det kan vara indicerat» respektive »professionellt omhändertagande viktigt» är möjligen välmenande men ändå alltför substanslösa. Sådant bör kunna strykas till nästa upplaga och ersättas med robusta råd beträffande undersökningar och omhändertagande vid olika komplikationer. Alltför ofta flyr också vissa författare från det praktiskt inriktade in i en värld av basal fysiologi och epidemiologi. Som andra av bokens författare påpekar finns sådana uppgifter att inhämta i klassiska läroböcker och bör inte tillåtas dominera framställningen i denna praktiskt inriktade lärobok.

Enstaka tveksamheter finns. Skall vi verkligen göra en morfologisk ultraljudsundersökning på alla foster där den gravida kvinnan söker för minskande fosterrörelser respektive på alla foster som ligger i sätesändläge vid 36–37 veckor? Vad är rutinmässig amniocentes? Är verkligen placenta-avlossning orsak till en tredjedel av alla intrauterina dödsfall?

Till en kommande upplaga ses gärna ett mer symtominriktat skrivsätt. Det skulle göra boken än mer användbar inom klinisk obstetrik. Dessutom skulle det inte vara ologiskt med något kapitel om omhändertagande av föräldrar

som förlorat eller fått ett svårt skadat barn liksom något om barnsängstiden och dess komplikationer.

Slutordömet positivt

Helhetsintrycket är till övervägande delen positivt. Redaktörerna är att gratulera till denna insats som otvetydigt kommer att förbättra möjligheterna att undervisa i obstetrik för alla elevkategorier i dagens Sverige. •

Inlevelsefullt om ensamhet vid depression och självmord

Kristine Lorangér, Jan Beskow.
Finns bredvid mig. Om ensamhet vid depression och självmord. 268 sidor.
Stockholm: Natur och Kultur i samarbete med Centrum för suicidforskning och prevention, 1998. ISBN 91-07211-8.

Recensent: Benny Fhager, överläkare, Division C, äldrepsykiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg.

Att uttrycka det allra svåraste på ett för såväl lekmän som fackmän begripligt och inlevelsefullt sätt är myck-

et svårt. Att tala om självmord, depression och djupa existentiella frågeställningar och att samtidigt uttrycka detta enkelt och begripligt är något av en gudagåva.

Kristine Lorangér är en sjuksköterska som själv gått igenom en mycket svår depression med två självmordsförsök. Lorangér beskriver i boken »Finns bredvid mig» hur det är att först ana, sedan förstå och sedan vara mitt uppe i en depression med svåra självmordstankar. Hon beskriver den existentiella ångest och all den vanmakt man upplever som patient genom vårdhierarkin av öppenvårdsmottagningar, akutmottagningar och vårdavdelningar. Hon uttrycker det på en svenska som är livfull och inlevelsefull, och hon korrelerar till kända lyriker med ett existentiellt innehåll som Edith Södergran och Karin Boye.

Patient och yrkesmänniska

För oss som arbetar med i synnerhet psykiatri är det väl känt att det är särskilt svårt om man själv insjuknar i en psykisk åkomma. Kristine Lorangér beskriver precis den konflikt som hon som människa och yrkesmänniska upplever när hon tar del av de vardagliga och kanske triviala rutiner som präglar en psykiatrisk öppenvårdsmottagning och senare psykiatrisk sjukhusvård. Hon har samtidigt distans till vad som inträffar och förmår hela tiden lyfta upp frågeställningarna på ett högre plan, vilket gör att hon inte fastnar i detaljer.

Författarna behandlades i öppen vård först med antidepressiva Tolvon, sedan med ECT och traditionellt antidepressiva Tymelyt med många biverkningar. Hon prövade tydligen också Seroxat och eventuellt också något annat SSRI-preparat och fick så småningom åtminstone viss hjälp av Cipramil. Hon möter ett flertal av dem som ingår i ett psykiatriskt team, överläkaren, psykologen, sjukgymnasten, sjuksköterskan bl a. Hennes bild av psykiatrisk vård på 1990-talet är enligt undertecknads uppfattning mycket slående. ECT som behandlingsmetod är snarast något undervärderad och kanske till och med lite skambelagd. Det psykiatriska teamarbetet haltar mångestades.

Kristine Lorangér hade onekligen en viss tur genom att hon snabbt blev behandlad varje gång. Undertecknads uppfattning är att det många gånger är långa väntetider, speciellt inom psykiatrisk öppenvård. När det gäller slutenvården är denna delvis utarmad på in-

nehåll och på många ställen präglad av platsbrist och en allmän brist på visioner. Speciellt gäller detta allmänpsykiatri som oftast handlägger depressionsfall.

Författaren gick igenom något av en utvecklingsprocess som så småningom resulterade i en människa med viss trygghet, om än skakig existentiellt. Psykiatrin utmålas egentligen inte i någon negativ dager utan i stort sett som den är med fel och brister men också med möjligheter och ett existerande humanistiskt patos.

Medförfattaren ger psykiaterns syn

Den andre författaren till boken är Jan Beskow, välbekant som professor, psykiater och socialmedicinare, numera mest verksam inom Centrum för suicidforskning och prevention, tidigare under många år också överläkare vid psykiatriska kliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, dessförinnan Kärn-sjukhuset Skövde. Författaren är en välkänd profil inom psykiatrin, känd för sitt humanistiska patos och sin, speciellt på senare år, närmast tvärvetenskapliga angreppsvinkel. Jan Beskow ger uttryck närmast för psykiaterns syn på vetenskapsteori, människosyn, depression och självmordstankar. Han ägnar en betydande del av boken åt att förklara själva självmordsprocessen, vari denna består och speciella svårigheter som självmordsnära patienter hamnar i.

Han beskriver på ett sakkunnigt sätt hur man skall bemöta självmordsnära patienter och ger värdefulla aspekter på självmordsprevention.

Psykiatris dubbla perspektiv

Det kanske ändock mest värdefulla är Jan Beskows brotning mellan å ena sidan naturvetenskaplig medicinsk kultur och å andra sidan en humanistisk inriktning. Man måste ha båda perspektiven för ögonen och kunna skifta mellan dessa båda i praktiskt arbete och i bakomliggande analys. Psykiatri är en praktisk tvärvetenskap med existentiell kärna. Jan Beskow är en mycket god företrädare för denna skola. Han brottas med depressionen och suicidproblematiken och vad detta praktiskt måste innebära för psykiatrin och för sjukvården i sin helhet.

För allmänhet och personal

Boken »Finns bredvid mig» är en inlevelsefull och mycket god introduktion

för såväl lekmän som fackmän som vill sätta sig in i problematiken kring depression och självmord. Den borde kunna användas inom utbildning på i första hand Vårdhögskolan. På läkarutbildningen är den säkert av värde att läsa som en form av rapport om hur världsbild och människosyn idag ser ut inom i första hand den psykiatriska vården.

Boken är lättläst och skriven på ett sätt som appellerar till lekmannen och har ett betydande värde som en brobyggare mellan en naturvetenskaplig psykiatrisk analys och en humanvetenskaplig praxis. •

Boknotiser

Charles F McKhann. **A time to die. The place for physician assistance.** 268 sidor. New Haven–London: Yale University Press, 1999. Pris £20. ISBN 0-300-07631-2.

Ingela Rådestad. **När barn föds döda. Riktlinjer för professionellt omhändertagande.** 124 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1998. Pris 204 kr. ISBN 91-44-00640-3.

Darrell E Ward. **The AmFAR aids handbook. The complete guide to understanding HIV fand aids.** 467 sidor. New York–London: W W Norton, 1999. Pris £12.95. ISBN 0-393-31636-X.

Dagmar Lagerberg. **Barn som far illa – ett dilemma för barnhälsovården? Redovisning av en empirisk studie med en inledande kunskapsöversikt.** 272 sidor. Uppsala: Författaren, 1998. ISBN 91-506-1273-5.

Karel Maršál, Lars Grennert, red. **Obstetrisk öppenvård.** 336 sidor. Stockholm: Liber, 1998. Pris ca 477 kr. ISBN 91-47-04897-2.

Sven Ternov. **Människor och misstag i sjukvården.** 203 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1998. ISBN 91-44-00434-6.

Merethe Andersen, red. **Mat och kostbehandling för äldre – problem och möjligheter.** 111 sidor. Uppsala: Livsmedelsverket, 1998. Pris 225 kr. ISBN 91-7713-107-5.